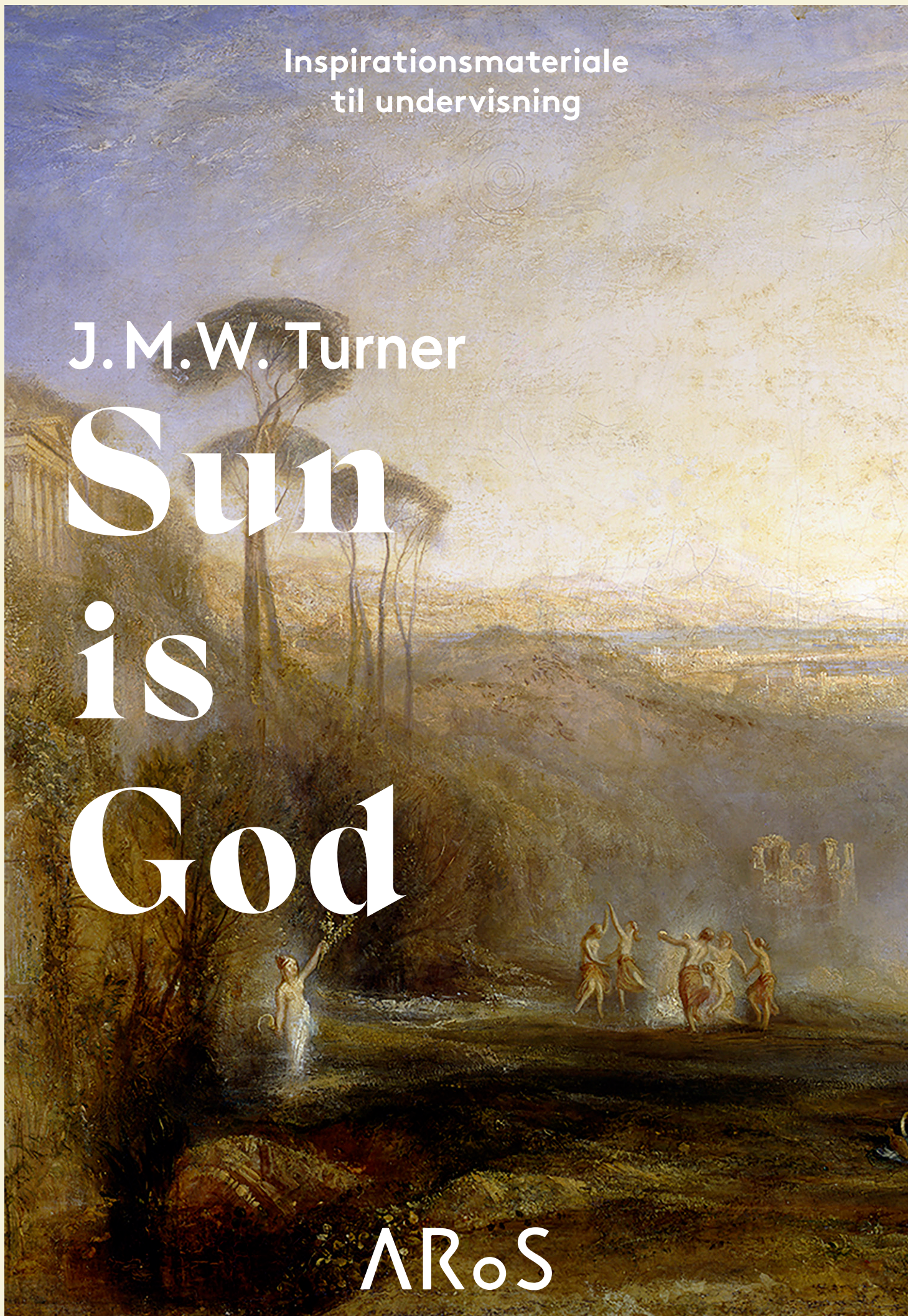

Inspirationsmateriale
til undervisning

J.M.W. Turner

Sun is God

ARoS

Introduktion

J.M.W. Turner – Sun is God præsenterer en enestående rejse gennem den britiske maler Joseph Mallord William Turners (1775-1851) landskaber. Udstillingen består af 24 oliemalerier og 80 akvareller fra det britiske museum Tates samling.

Turner og undervisning

For danskfaget kan Turners værker være en god inspiration til at arbejde med kompetenceområdet Formidling. Som kunstner iscenesatte Turner sine landskaber. Han insisterede på følelsernes og fantasiens forrang frem for gengivelsen af en konkret, synlig virkelighed. Konsekvent lod han den spektakulære natur, der var scenen omkring fortællingen, stjæle vores opmærksomhed i mødet med værkerne. Derfor er hans kunst kendetegnet ved erindring, fantasi og syntese, men også ved en fascination af livet i al dets storhed, vildskab, skønhed og mystik. Lad eleverne undersøge Turners værker. Brug deres oplevelser som udgangspunkt for skriveøvelser. Eksempelvis skriv postkort fra *The Ponte Delle Torri, Spoleto* (ca. 1840-5) eller *Lake Lucerne: the Bay of Uri from above Brunnen* (ca. 1844).

For de kreative fag som billedkunst og drama kan Turner være med til at give et indblik i, hvordan der på en underspillet måde arbejdes med de store dramaer. Kampen mellem lys og mørke ses helt bogstaveligt i Turners maleteknik, hvor han aldrig kun bruger sort eller hvid, men altid skaber nuancer gennem en blanding af andre farver. På den måde fremstår det "hvide lys" aldrig bare hvidt. Hans udforskning af at bruge akvarel og oliemaling på nye måder trækker tråde til, hvordan kunstnere i dag eksperimenterer med forskellige teknikker og ikke lader sig binde af en rigtig eller forkert stil.

For engelskfaget kan Turners rejser gennem Europa bruges som udgangspunkt for en fortælling om britisk selvforståelse i 1800-tallet. Med Turners øjne rejser vi til store dele af Italien, Schweiz, Frankrig og hans engelske hjemland. Turners rejser og opstigning i samfundets klasser fra søn af en barber i Covent Garden til en rig mand med hus i London og privat galleri er et billede på, hvordan industrialiseringen så småt er begyndt i England. Hvordan gaderne fyldes med tunge, mørke røgskyer fra fabrikkerne - og hvordan det måske er derfor, at Turner søger lyset i det sydlige Europa.

For fysikfaget kan Turners fascination af lys og farvelære bidrage som en introduktion til et tema om lysets fart, bølger og farveskala. I vil kunne opleve, hvordan lys reelt manifesterer sig og bogstaveligt talt kunne se, hvordan Turner skaber lys gennem brug af en større farvepalette, og hvordan lys aldrig bare er lys.

Ideer til forløb

Udstillingen handler om at erindre og kunne sætte sig ind i en drømmeverden. Erindringerne hos Turner danner ramme for hans malerier. Tal om hvordan erindringer bruges i hverdagen gennem litteratur, medier og artikler og skriv egne erindringer, der tager udgangspunkt i steder, som I har besøgt.

Turner levede før telefonerne og kameraets tid, hvor de fleste gjorde en dyd ud af den realistiske stil, men Turner vendte sig en anden vej og udforskede det mere abstrakte. I dag dyrker sociale medier som Instagram den perfekte æstetik, men for Turner er det det uskarpe og tågede, der skaber den unikke atmosfære. Arbejd med hvordan I selv kan skabe digitale billeder, der giver den samme fornemmelse som Turners akvareller og beskriv fordelene eller

Joseph Mallord William Turner, *Going to the Ball (San Marino)* exhibited 1846. Oil paint on canvas. Accepted by the nation as part of the Turner Bequest 1856. Photo: Tate

ulemperne ved at være bundet til akvarel eller det digitale. Kan man overhovedet få Turners idéer til at passe ind i et Instagram univers?

Lyset og solen er centrum for udstillingen. Men hvad tror I Turner mente med ordene *Sun is God*? Tal om de forskellige symboler, der kan ligge både i solen og i lyset. Får ordene en anden betydning, når I ved, at det var hans sidste inden han døde?

Arbejd med skitsen som et element i undervisningen. Omfavne selve processen i at skabe noget og undersøg, hvordan jeres værker udvikler sig. Skriv digte eller historier, mal eller tegn billeder af flere omgange, men som alle tager udgangspunkt i den samme erindring. Hvad synes I om dette? Kan det ufærdige produkt være et produkt i sig selv?

Arbejder I visuelt, må I gerne maile os eksempler på elevernes fremstillinger. Vi poster de bedste på vores instagram – send dem til jabo@aros.dk

SUN IS GOD – udstillingens opbygning

I gennem syv tematikker belyser udstillingen aspekter af Turners kunst - lige fra hans tidlige værkproduktion i 1790'erne frem mod hans senere, mere atmosfæriske værker, som blev til fra midten til slutningen af 1840'erne.

ERINDRING, FANTASI OG SYNTSE

Turners landskabsmalerier udgjorde en sammenblanding af hans egne skitser, erindringer og fantasi. Han arbejdede ofte i serier, som han malede på 'i rotation', og kun sjældent følte han sig helt færdig. Nogle gange tog han endda et ufærdigt maleri med til sine ferniseringer, hvor han malede videre på stedet. Han så ikke sine skitser som direkte afbildninger af virkeligheden, men som delelementer til den færdige billedkonstruktion. Han malede derfor også ofte flere værker af samme sted, der tilsammen danner et billede af det sanselige indtryk, som Turner oplevede på stedet som f.eks. i hans studie af *Grenoble Bridge* (1824). Ofte sammen-

flettede han også fortidige begivenheder eller mytologiske fortællinger med landskabet for at skabe drama i billederne som f.eks. i værket *Story of Apollo and Daphne* (udstillet 1837).

LANDSKABETS ISCENESÆTTELSE

Som kunstner prøvede Turner ikke at skildre den setevirkelighed 1:1. Han var først og fremmest en *billedskaber*, der gennem sine billedmotiver og teknikker vakte naturens kræfter til live. Gennem opløste former, ofte i en tåge af lys og farve, formåede han at fremkalde særlige teatraliske stemninger eller følelsesmæssige effekter, som selv for en nutidig betragter kan fremstå overvældende. Gennem dybden i Turners billeder vha. teknikker og flere lag af akvarel og oliemaling opnår han at skabe en nysgerrighed ved sin beskuer, hvorfor man ofte kan bruge lang tid på at undersøge selv de mindste værker.

Baseret på studier af især Newtons (1643–1727), men også Goethes (1749–1832) farvelære anså Turner lys og mørke for at være ligestillede i både kunsten og naturen. Han forstod også, at lys og farver er ét og samme. Selv mørket, som for Turner var af lige så stor betydning som lyset, indeholdt farver. For han vidste, at selv over tid i totalt mørke fortsætter mennesket med at registrere lyset og dermed også farve i mørket. Han benyttede derfor sjældent sort eller hvid alene, men i stedet en sammenblanding af farver fra hele farvespektret, der gav ham de farve-, lys- og mørkeeffekter, som han efterstræbte. Turner vidste også, at de farver, vi registrerer i omgivelserne, ændrer sig i takt med vores bevægelser, som det eksempelvis er tilfældet med regnbuen, der ændrer udseende eller gør sig helt usynlig, hvis vi betragter den fra et 'forkert' ståsted.

SOLEN ER GUD

De fem lysfyldte malerier, der præsenteres i dette centrale rum på udstillingen, har alle solen som hovedmotiv og er skabt i Turners sene karriere. Motiverne af solens glødende og livgivende stråler vidner om Turners dybe indsigt i sin tids

Joseph Mallord William Turner, *Story of Apollo and Daphne*, exhibited 1837. Oil paint on canvas. Accepted by the nation as part of the Turner Bequest 1856. Photo: Tate

nyeste teorier om farve og lys. Som maler insisterede Turner på at skildre lysets sublim kraft, dets stemningsskabende effekt og indvirkning på det sete, naturen og omgivelserne. 'Solen er Gud' var efter sigende hans allersidste ord, og som motiv indtog solen utvivlsomt en central position i hans billeder. Men hvad Turner helt nøjagtigt har ment, finder vi jo aldrig ud af. Nogle forskere har endog fortolket hans solbilleder som selvportrætter. De mener, at ordene knyttede sig til Turners religiøse overbevisning eller forestilling om en højere sandhed af mere universel og åndelig karakter, hvor solen, særligt i lyset af romantikkens geni-tænkning, står som symbol for menneskets egen guddommelige skaberevne og kreativitet – og dermed som et billede på Turners egen skaberevne som kunstner.

Joseph Mallord William Turner, *The Dark Rigi: Sample Study*. c.1841-2 Watercolour on paper. Accepted by the nation as part of the Turner Bequest 1856. Photo: Tate

LYS OG ATMOSFÆRE

Efterhånden som Turners karriere skred frem, blev hans interesse for lyset og de atmosfæriske forhold mere og mere fremtrædende. Hans skitser og studier heraf overgik langsomt de stedsnære eller naturskønne elementer i hans malerier, som i de senere år blev mere og mere udvaskede og abstrakte. De lysfyldte, atmosfæriske malerier sætter nærmest beskueren i en meditativ stemning, hvor man omslutes af lyset i en totaloplevelse af malerierne. Dette gør sig særligt gældende i de sene værker, hvor Turner bevidst udvisker detaljer i en sådan grad, at den fysiske verden svinder ind til fordel for en mere lysfyldt og immateriel eller åndelig verden, hvor lyset spiller hovedrollen. F.eks. i værkerne: *San Giorgio Maggiore, Venice, at Sunset, from along the Riva degli Schiavoni* (1840), *Shipping off the Riva degli Schiavoni, Venice, near the Ponte dell'Arsenale* (1840) og *View across Llanberis Lake towards Snowdon* (c.1799-1800).

DET SUBLIME LYS

Turner besøgte ofte specifikke steder, hvor lyset tog sig helt ejendommeligt ud. I fx Lucerne i Schweiz, Venedig i Italien og Margate i England rummede lysets kvaliteter i samspil med disse steders reflekterende vand, ifølge Turner, en helt særlig skønhed. Hans mesterlige, maletekniske kunnen og fortløbende eksperimenter med sin kunstneriske metode gjorde ham i stand til at opnå en overbevisende lyssty-

rke i både sine akvareller og oliemalerier. Disse metoder indebar blandt andet et omhyggeligt valg af papir, hans unikke metode for grundning af lærredet med en hvid farve og hans teknik med gentagne gange at påføre maling for blot at fjerne den igen og dermed skabe en sløret effekt af opløsning og gennemsigtighed. Teknikken udviklede sig til den særegne Turnerske stil, som vi forbinder ham med i dag.

OVERFOR NATUREN

Turner var hverken for eller imod sin samtids teknologiske udvikling. Han anlagde en æstetisk tilgang til emnet og skildrede fart og damp på samme måde, som han skildrede et voldsomt uvejr. Som barn af sin tid var han ligesom så mange andre fascineret af den menneskelige skaberevne og ingeniørkunst, af ny industriel teknologi, af dampskibe, broer og damplokomotiver samt af fysik, teorier om farve og lys osv. De menneskeskabte konstruktioner som damplokomotiver, broer og dampbåde samt udviklingen af det industrielle kanalnetværk – tilsidesættes dog oftest for naturen og spiller kun en birolle i det store landskab. Dette ses bl.a. i kobberstikkene *Snow-Storm* (1859-61), *Jetty and Shipping* (c. 1834) og *Rain, Steam and Speed* (1859-61), hvor mødet mellem industrien og uvejret forenes i de mørke replikationer.

Turners arv

Den Turnerske stil og fascination af lys er stadig meget tilstedeværende i kunsten i dag. Her arbejdes der ikke kun med lys i malerier, men også som sin egen kunstart i form af *lyskunst* - også *installationskunst* arbejder ofte med, hvordan farve og lys påvirker rum og sanser. På ARoS har vi en række værker og kunstnere, der repræsenterer arven fra Turner bl.a. James Turrell *Milkrun III* og Janet Cardiff og George Bures Millers *Storm Room* i installationskælderen og den velbesøgte *Your rainbow panorama* af Olafur Eliasson på taget af ARoS. Måske I kan finde endnu flere, der er blevet fascineret af Turners univers?

” Turners malerier giver rig mulighed for at udforske forskellige forestillinger om transformation, bevægelse og atmosfære; De giver mulighed for at reflektere over vores egen selvforståelse, som noget, der ikke nødvendigvis er solidt og stabilt, men udvikler sig gennem vores mange udvekslinger med andre mennesker, med verden.

Olafur Eliasson om J.M.W. Turners arbejde med det foranderlige